

ATKRITUMU ŠĶIROŠANA

Palīdz taupīt mājsaimniecībām

Apņemoties un sākot pareizi šķirot atkritumus, iedzīvotājiem ir iespēja samazināt rēķinu par atkritumu izvešanu līdz pat 20%

Eiropas Komisija (EK) mudina Latviju veikt lielākas pūles atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai, tāpēc Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) šā gada pirmajā pusē iecerējusi sabiedrību izglītojošus pasākumus par atkritumu šķirošanu. Lai veicinātu sadzīves atkritumu pārstrādi, sistēma nepārtraukti tiek pilnveidota ar mērķi nodrošināt atkritumu dalītu vākšanu atbilstošā līmenī visā valsts teritorijā un samazināt atkritumu poligonos apglabāto atkritumu apjomu. Tāpat 2017.-2020.gadā tiek ievērojami paaugstināta dabas resursu nodokļa likme atkritumu apglabāšanai, tādējādi veicinot to pārstrādi, nevis apglabāšanu atkritumu poligonos. Atbilstoši VARAM 2015. gadā pasūtītajam pētījumam atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūras blīvums bija pietiekams vai tuvu pietiekamam 68 pašvaldībās, bet dalītās vākšanas pakalpojumu kā apmierinošu var novērtēt 31 pašvaldībā. Problemātiskie jautājumi VARAM ieskatā ir nepietiekami attīstīta atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūra, it īpaši – Rīgā, nepietiekami sabiedrības izglītošanas un informēšanas pasākumi par atkritumu dalīto vākšanu. Iespējams, situācija varētu mainīties, kad Rīgā atkritumu apsaimniekošanā tiks ieviests jaunais publiskās privātās partnerības modelis, kas paredz arī infrastruktūras attīstību. Atkritumu nozares uzņēmumi norāda, ka svarīga ir tieši sabiedrības izglītošana un sapratnes veidošana, ka šķirot atkritumus ir vajadzīgs.

Jāsāk ar saprašanu

Viens Latvijas iedzīvotājs gada laikā saražo 433 kg atkritumu jeb 1,2 kg katru dienu, kas ir krietni vairāk nekā iepriekš un liecina ne vien par labklājības pieaugumu, bet arī par to, ka problēma ar pieaugošo atkritumu daudzumu samilst, uzsver Kaspars Zakulis, AS *Latvijas Zaļais punkts* direktors. Viņš skaidro: «Joprojām atkritumu šķirošanā esam diezgan atturīgi un sašķirojam tikai nedaudz vairāk par piekto daļu jeb 21% no visiem saražotajiem atkritumiem. Esam ieguldījuši lielus resursus, lai izglītotu iedzīvotājus par atkritumu šķirošanu un radītu iespējas to darīt. Līdz šim panākts, ka atkritumus vismaz daļēji šķiro gandrīz puse jeb 45% Latvijas iedzīvotāju, taču ar to ir par maz, lai izpildītu Eiropas Savienības izvirzītos mērķus. Iedzīvotājiem ir jādod motivācija šķirot, tāpēc esam izvēlējušies atšķirīgu komunikācijas veidu, lai rosinātu cilvēkus ieviest šo paradumu savā ikdienā, un no šīs nedēļas sākam kampaņu *Vislatvijas šķiratons*, kurā mērķis ir šķirot atkritumus pareizi un stāstām, kāpēc tas ir jādara.» Savukārt SIA *Clean R* valdes loceklis Guntars Levics norāda, ka sabiedrībā atkritumu šķirošanai vai nešķirošanai ir divi galvenie šķēršļi. Pirmais – iedzīvotājiem ir jāpieņem lēmums: jā, es sāksu šķirot! Ja tas ir pieņemts, var atrisināt lielāko daļu no šķietamajām problēmām – virtuves lielumu, šķirotu atkritumu organizāciju mājās, attālumu līdz šķirotu atkritumu laukumam u.c. Tātad – būtiskākā lieta ir apņemšanās. Savukārt otrs šķērslis ir nepareiza rīcība. Svarīgākais priekšnoteikums pareizai atkritumu šķirošanai – nemit šķirotu atkritumu konteineros sadzīves atkritumus, tostarp ēdienu atliekas. «Pietiek iemest vienu maisu sadzīves atkritumu pie šķirotajiem atkritumiem, lai konteiners saturs būtu neglābjami sabojāts un nederīgs tālākai pārstrādei. Šķirošana ir brīvprātīga lieta, ja šķirot, ka tā nav pa spēkam, atkritumus var nešķirot. Apziņāta nešķirotu atkritumu izmešana dalīti vāktu atkritumu konteineros ir uzskatā-

ma par kaitniecību, piespiežot par savas rīcības sekām samaksāt kaimiņiem,» uzsver G. Levics.

letaupīt un pasaudzēt

Līdz ar Dabas resursu nodokļa likmes celšanu ir pieaugusi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma cena, tomēr aktīvāka atkritumu šķirošana tādēļ vien nav gaidāma, tā DB atzīst aptaujātie atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu pārstāvji. Šis jautājums jāskata kompleksī ar attiecīgas infrastruktūras attīstību, kā arī iedzīvotāju paradumu maiņu. Tomēr uzņēmumi uzsver, ka, šķirotot atkritumus, iedzīvotāji var iegūt reālu labumu. «Pareizi šķirotot atkritumus un nododot pārstrādei derīgos materiālus, var būtiski ietekmēt maksājumus par nešķirotu sadzīves atkritumu izvešanu. SIA ZAAO bez maksas savāc dažādus atkritumus izmantojamus materiālus, nodalot šos materiālus, samazinās atkritumu daudzums sadzīves atkritumu konteinerā,» norāda uzņēmuma sabiedrisko attiecību speciāliste Zane Legzdīņa. Nododot pārstrādei otrreiz izmantojamus materiālus, tiek taupīti dabas resursi – koki, ūdens, naftas produkti. Savukārt kolektīvā rīcība veicinās ātrāku ieradumu maiņu un rezultāti būs ātrāk manāmi. Arī atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma SIA *Clean R* valdes loceklis Guntars Levics uzsver, ka atkritumu šķirošana ir veids, kā rūpēties par dabas resursiem, pārvēršot atkritumus par vērtīgām izejvielām, kas ir izmantojamas atkārtoti. «Par pareizi šķirotu atkritumu izvešanu iedzīvotājiem nav jāmaksā. Tāpēc atkritumu šķirošana at-

stāj ietekmi uz rēķinu par pakalpojumu. Pieredze daudzdzīvokļu ēkās, kur iedzīvotāji apņemas un sāk šķirot atkritumus, liecina, ka līdz pat 20% no rēķina ir iespējams samazināt. Iespējas šķirot atkritumus Latvijā ir atkarīgas no atkritumu apsaimniekošanas sistēmas pašvaldībā un atkritumu apsaimniekotāja, bet gribu uzsvērt, ka, pareizi un pārdomāti to organizējot, iedzīvotāji var sasniegt labus rezultātus. Sākumā pietiek sākt ar divām vai trijām būtiskākajām frakcijām – šķirot stiklu, papīru, sauso iepakojumu atsevišķi vai kopā ar sausu plastmasu,» skaidro G. Levics. Šķirot atkritumus nav nemaz tik sarežģīti: tīrs iepakojums – stikla tara, plastmasas pudeles, kartona kārbas – mājās jāsakrāj atsevišķi no sadzīves atkritumiem un jāsamet attiecīgajās tvertnēs. Ieguvumi iedzīvotājiem ir samazināta maksa par sadzīves atkritumu izvešanu un apziņa, ka ir izdarīts labs darbs dabas resursu saglabāšanā. Ir jāpieņem fakts, ka atkritumu kā tādus mūsdienās nav – ir resursi, ko var izmantot atkārtoti, uzskata K. Zakulis. Arī atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma SIA *Ragn-Sells* veiktie aprēķini liecina – ja mājsaimniecība šķirot atkritumus, ievietojot tos dalītās vākšanas konteineros, par kuru izvešanu nav jāmaksā, izmaksas par atkritumu izvešanu var samazināt ļoti būtiski. Proti, viena vai divu cilvēku ģimenē – līdz trīs eiro mēnesī. «Iedzīvotājiem ir jāapzinās – jo aktīvāk viņi iesaistās atkritumu šķirošanā, jo mazāki būs ikmēneša izdevumi par atkritumu izvešanu. Šāds princips ir spēkā visās attīstītajās pasaules valstīs, kur rūpes par vidi un resursu taupīšanu ir viens no at-

Pasaules prakse rādot – cilvēki ar atkritumu šķirošanu sāk nodarboties tad, kad šķirot kļūst lētāk nekā nešķirot. Līdz ar to maksas palielināšana par atkritumu konteineru iztukšošanu varētu būt viens no veidiem, kā veicināt šķirošanu.

Pietiek iemest vienu maisu sadzīves atkritumu pie šķirotajiem atkritumiem, lai konteiners saturs būtu neglābjami sabojāts un nederīgs tālākai pārstrādei.

GUNTARS LEVICS,
SIA CLEAN R VALDES
LOCEKLIS

INFORMĀCIJAI

Mīti par šķirošanu

- Šķirošanas konteineri mājokļā aizņem daudz vietas.
- Šķirojamām stikla burkām un pudelēm ir jābūt nevainojami tīrām.
- Atkritumu savācēji visu tāpat samet kopā - kāpēc šķirot?
- Šķirot ir sarežģīti.
- Par to man neviens nemaksā – nav vērts to darīt.
- Tā ir modes lieta, kas drīz pāries.
- Atkritumu šķirošana ir dārga.

SIA RAGN- SELLS

kritumu apsaimniekošanas galvenajiem principiem,» skaidro SIA *Ragn-Sells* vadības pārstāve Inese Letinska.

Realitāte atšķiras

Tomēr pat atkritumu šķirošanas konteineri pie katras mājas negarantē cilvēku iesaisti. «Piemēram, Tallinā mājsaimniecībām par velti tiek piedāvātas īpašas somas dalīto atkritumu vākšanai un izvešanai bez maksas. Pirms tam tika veikta mājsaimniecību aptauja, kas parādīja, ka šķirot atkritumus ar šādu somu palīdzību grib 70% iedzīvotāju. Taču realitātē šo iespēju izmanto tikai 5% cilvēku. Tas parāda, ka ir jāmainās sabiedrības domāšanai, lai ne tikai izmaksas, bet arī rūpes par vidi un dabas resursu atbildīgu izmantošanu kļūtu par ikdienu. Prieš tas, ka arī Latvijā arvien vairāk cilvēku iesaistās šķirošanā,» norāda I. Letinska. Pasaules prakse rāda, ka cilvēki ar atkritumu šķirošanu sāk nodarboties tad, kad šķirot kļūst lētāk nekā nešķirot. Ja regulāra mājsaimniecības atkritumu konteineru iztukšošanas maksātu dārgāk nekā patlaban, piemēram, 20 eiro par reizi, tas tiešām mudinātu cilvēkus sākt šķirot. Nekur pasaulē cilvēki ar entuziasmu to nedara tāpat vien un labprātīgi. Pat Skandināvijā, kas ir atkritumu šķirošanas līdere, pirmie centieni ieviest šķirošanu bijuši sekmīgi tikai pēc tam, kad tika ieviesta augstāka maksa par mājsaimniecības atkritumu izvešanu un kontrolēts atkritumu tvertnu saturs. Jāmin, ka arī Latvijā ZAAO piedāvā eko somas pārstrādei derīgo materiālu uzglabāšanai.

Elīna Pankovska